

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2011 R.

6. Zbiory biblioteczne

6.1. Stan zbiorów

W bibliotekach publicznych woj. śląskiego na dzień 31.12.2011 roku stan zbiorów wynosił :

książek	16 416 822 wol.
czasopism oprawnych	310 367 wol.
zbiorów niefizycznych	879 975 jedn. inw.
w tym:	
„książki mówionej”	8 987 jedn. inw.

Przybytki książkowe ogółem wyniosły w 2011 roku **469 879** woluminów, w tym ze środków samorządowych **254 271** woluminów, z dotacji Biblioteki Narodowej, w ramach Programu „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek” **79 347** woluminów.

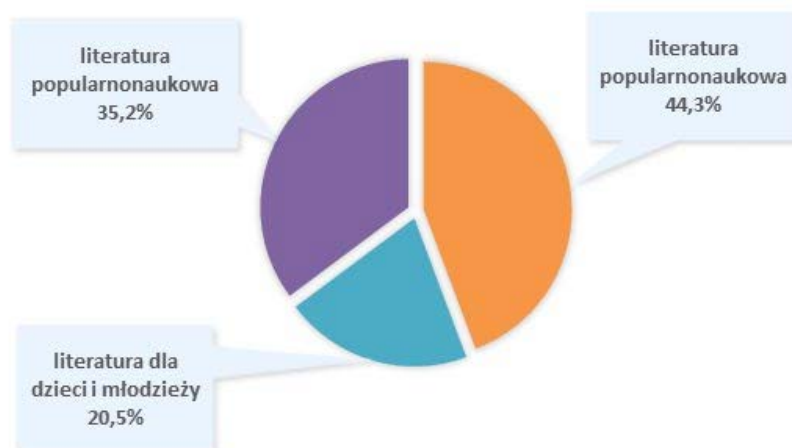
Pozostałe **136 261** wol. to książki pozyskiwane z różnych źródeł (dary czytelników, zamiany za książki zagubione, zakupy z dobrowolnych wpłat czytelników na fundusze Stowarzyszeń Przyjaciół Bibliotek).

Spadek liczby zakupionych woluminów spowodowany był m.in. wprowadzeniem w 2011 roku 5% stawki podatku VAT na książki. W 2011 roku biblioteki z funduszy samorządowych zakupiły 254 271 woluminów o wartości 5 616 903 zł, tj. o 762 wol. mniej w porównaniu z rokiem 2010.

Struktura księgozbiorów 168 bibliotek publicznych woj. śląskiego (bez Biblioteki Śląskiej) przedstawia się następująco:

- literatura piękna dla dorosłych: **44,3%**
- literatura dla dzieci i młodzieży: **20,5%**
- literatura popularnonaukowa: **35,2%**

Struktura księgozbioru (stan na 31.12.2011 r.)

Spośród 169 bibliotek publicznych woj. śląskiego 166 bibliotek (98,2 %) wzbogaciło swe zbiory dzięki środkom uzyskanym z dotacji Biblioteki Narodowej, w ramach Programu „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek” w kwocie 1 788 650 zł.

W ramach dotacji zakupiono 79 347 woluminów książek. Dominowały książki z literatury pięknej dla dorosłych i literatura dla dzieci i młodzieży. Najmniej w ramach dotacji zakupiono książek z literatury popularnonaukowej.

Dzięki środkom samorządowym i dotacji celowej Biblioteki Narodowej kwota na zakup nowych książek w przeliczeniu na 1 mieszkańca woj. śląskiego w 2011 roku wyniosła 1,59 zł (wzrost o 0,14 zł w porównaniu z rokiem 2010). Na 1 czytelnika przypadła w 2011 roku kwota 8,42 zł (wzrost o 0,76 zł ; w 2010 roku - 7,66 zł). Biorąc pod uwagę ogólny stan księgozbiorów na 1 mieszkańca przypadowało 3,61 wolumina (+0,07).

W 2011 roku dwadzieścia dwie biblioteki publiczne woj. śląskiego z niskim wskaźnikiem zakupu ze środków samorządowych otrzymały nieodpłatnie zestaw 11 książek w ramach projektu wspierania bibliotek, realizowanego przez Fundację "ABCXXI" przy finansowym wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego. Była to współczesna literatura dla dzieci i młodzieży oraz książki edukacyjne. Obdarowane biblioteki z dużym uznaniem wypowiadały się o przekazanej darowiźnie.

Ubytki (książki i czasopisma oprawne) w bibliotekach publicznych woj. śląskiego w 2011 roku wynosiły **535 794** woluminy, czyli **3,26 %** stanu księgozbioru z końca poprzedniego roku. W 2011 roku ubytki sięgnęły co 31 książki, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosi 11,56 wolumina.

Wskaźnik zakupu zbiorów wynosi dla :

w 2010 roku		w 2011 roku	
całego województwa			
	9 wol. / 100 mieszk.		10 wol. / 100 mieszk.
w tym:	5 wol. ze środków samorządowych	w tym:	5 wol. ze środków samorządowych
powiatów ziemskich			
	10 wol. / 100 mieszk.		11 wol. / 100 mieszk.
w tym:	7 wol. ze środków samorządowych	w tym:	6 wol. ze środków samorządowych
powiatów grodzkich			
	8 wol. / 100 mieszk.		9 wol. / 100 mieszk.
w tym:	5 wol. ze środków samorządowych	w tym:	5 wol. ze środków samorządowych

Wskaźnik zakupu ogółem w 2011 roku dla całego województwa wzrósł o 1 wolumin z 9 wol. do 10 wol. na 100 mieszkańców.

Wskaźnik zakupu ze środków samorządowych w bibliotekach powiatów grodzkich pozostał bez zmian i wyniósł 5 wol. na 100 mieszkańców. W bibliotekach powiatów ziemskich wskaźnik ten spadł o 1 wolumin i wyniósł 6 woluminów na 100 mieszkańców. Natomiast wskaźnik zakupu na 100 mieszkańców policzony według danych zawartych w sprawozdaniach GUS (tj. zakup ze środków samorządowych i z dotacji Biblioteki Narodowej) wyniósł w 2011 roku 7,20 wolumina na 100 mieszkańców (+0,52) i wciąż odbiega od norm IFLA (18 wol./100 mieszkańców).

Zakup woluminów na 100 mieszkańców w poszczególnych powiatach woj. śląskiego przedstawiają poniższe tabele:

Powiaty ziemskie

Ogółem (różne źródła wpływów)			Powiat	(w tym ze środków samorządowych)		
2011	2010	Różnica +/-		2011	2010	Różnica +/-
14	13	+1	bielski	10	10	bz.
12	10	+2	cieszyński	6	6	bz.
12	10	+2	pszczyński	8	7	+1
12	12	bz.	raciborski	7	7	bz.

11	12	-1	będziński	6	8	-2
11	14	-3	bieruńsko-łędziński	9	12	-3
11	9	+2	lubliniecki	7	6	+1
11	8	+3	rybnicki	6	5	+1
11	8	+3	tarnogórski	5	4	+1
11	10	+1	żywiecki	6	6	bz.
10	8	+2	częstochowski	7	6	+1
10	10	bz.	kłobucki	7	8	-1
10	9	+1	wodzisławski	7	7	bz.
9	10	-1	mikołowski	5	6	-1
8	10	-2	gliwicki	4	6	-2
8	7	+1	zawierciański	4	4	bz.
6	7	-1	myszkowski	4	5	-1

Wskaźnik nabytków w powiatach ziemskich w 2011 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

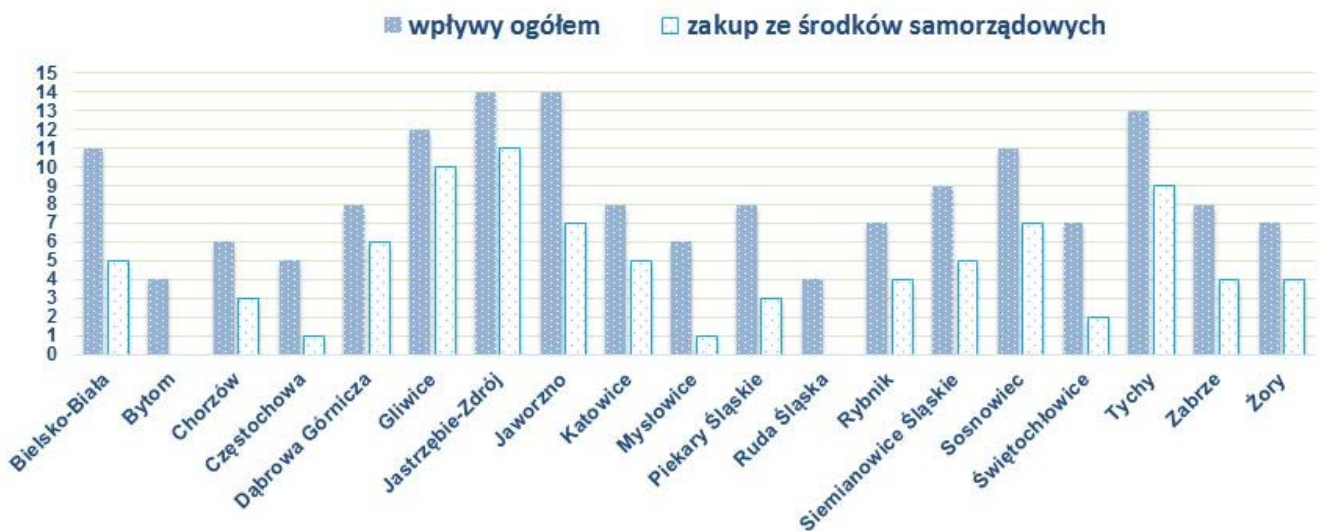
Wskaźnik nabytków w powiatach ziemskich w 2010 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

Powiaty grodzkie

Ogółem (różne źródła wpływów)			Powiat	(w tym ze środków samorządowych)		
2011	2010	Różnica +/-		2011	2010	Różnica +/-
14	14	bz.	Jastrzębie-Zdrój	11	11	bz.
14	14	bz.	Jaworzno	7	8	-1
13	12	+1	Tychy	9	8	+1
12	14	-2	Gliwice	10	12	-2
11	10	+1	Bielsko-Biała	5	4	+1
11	9	+2	Sosnowiec	7	7	bz.
9	7	+2	Siemianowice Śląskie	5	5	bz.
8	4	+4	Dąbrowa Górnicza	6	1	+5
8	6	+2	Katowice	5	4	+1
8	10	-2	Piekary Śląskie	3	3	bz.
8	9	-1	Zabrze	4	5	-1
7	8	-1	Rybnik	4	4	bz.
7	6	+1	Świętochłowice	2	3	-1
7	5	+2	Żory	4	3	+1
6	5	+1	Chorzów	3	3	bz.
6	5	+1	Mysłowice	1	0	+1
5	4	+1	Częstochowa	1	1	bz.
4	4	bz.	Bytom	0	2	-2
4	4	bz.	Ruda Śląska	0	0	bz.

Wskaźnik nabytków w powiatach grodzkich w 2011 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

Wskaźnik nabytków w powiatach grodzkich w 2010 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

W bibliotekach pięciu powiatów ziemskich wskaźniki zakupu ze środków samorządowych zwiększyły się, w sześciu uległy obniżeniu, i w sześciu - pozostały na tym samym poziomie co w roku 2010. Natomiast w bibliotekach sześciu powiatów grodzkich wskaźniki zakupu ze środków samorządowych uległy zwiększeniu, w pięciu zmniejszyły się, i w ośmiu - pozostały bez zmian.

W 2011 roku średnia cena książki zakupionej do biblioteki wyniosła 22 zł, podobnie jak w 2010 roku, w tym w powiatach grodzkich 22 zł (+1 zł) i w powiatach ziemskich 22 zł (bez zmian).

6.2. Polityka gromadzenia zbiorów - książkowych, nieksiążkowych; Preferencje

W 2011 roku podobnie - jak w latach ubiegłych - biblioteki publiczne naszego województwa gromadziły swe zbiory drogą zakupu, darów od czytelników i instytucji, w formie zamiany za książki zagubione lub zniszczone i zakupu antykwarycznego. Cennym i bardzo oczekiwanym przez biblioteki sposobem wzbogacania zbiorów był także zakup w ramach Programu Biblioteki Narodowej "Zakup nowości wydawniczych do bibliotek". W ramach dotacji biblioteki mogły nabywać publikacje drukowane lub na innym nośniku (książki mówione, pisane alfabetem Braille'a, książki elektroniczne, wydawnictwa multimedialne, wydawnictwa nutowe i kartograficzne), dostępne na rynku księgarskim, niezależnie od roku wydania.

Miejskie/Gminne Komisje ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (Boronów, Kamienica Polska, Markłowice, Mierzęcice, Pilica, Żarki i Żywiec) przekazały miejscowym bibliotekom łącznie 16 876 zł na zakup publikacji dotyczących zapobiegania i leczenia wszelkich uzależnień wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. W ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii MGBP w Blachowni otrzymała 500 zł na zakup nowości wydawniczych. Środki na uzupełnienie zbiorów pozyskiwano także od banków i fundacji bankowych: siedem bibliotek pozyskało łącznie 14 650 zł.

W 2011 roku niektóre biblioteki (np. MBP w Porębie, GBP w Godowie) zakupiły zbiory z pieniędzy Fundacji Orange, w ramach programu "Akademia Orange dla bibliotek".

Politykę gromadzenia zbiorów kształtowało kilka czynników. Główne z nich to potrzeby czytelnicze i posiadane przez biblioteki środki finansowe. Niestety, kilka bibliotek w naszym województwie, podobnie jak w latach ubiegłych, borykało się z dużymi trudnościami finansowymi w tym względzie (m.in.: MBP Bytom, BM Częstochowa, MBP Mysłowice, MBP Ruda Śląska, MGBP Skoczów, MGBP Koziegłowy, MGBP Krzepice, GBP Golezów). W omawianym okresie szczególną uwagę zwracano na zakup literatury beletrystycznej polskiej i obcej dla dorosłych. Nabywano także literaturę dla dzieci i młodzieży. Na potrzeby studentów i osób podnoszących swe kwalifikacje zawodowe kupowano książki z wielu dziedzin wiedzy, zgodnych z kierunkami studiów użytkowników. W mniejszym stopniu niż dotychczas uzupełniano księgozbiory podręczne. Nieliczne biblioteki poprzez zakupy antykwaryczne wzbogaciły swoje księgozbiory regionalne (np. GBP Janów). Dzięki systematycznym i planowym zakupom możliwe było rozszerzenie oferty czytelniczej o nowe i wartościowe publikacje, zarówno drukowane jak i pozaksiążkowe (audiobooki, nagrania muzyczne, filmy na płytach DVD i CD, gry komputerowe, mapy).

Poza tym Biblioteka Śląska podarowała podległym w terenie bibliotekom następujące książki, plakaty i CD: Informator o szkołach ponadgimnazjalnych dla dorosłych województwa śląskiego w oprac. Jana Bochenka (16 egz. książki + 49 jedn. inw. CD), Uziębło Piotr: Demokracja partycypacyjna (1 egz. - dar wydawcy), Miżejewski Cezary: Czerwoni kosynierzy gdańscy (7 egz. - dar wydawcy), Wyspiański Stanisław: Kazimierz Wielki (35 egz. - dar wydawcy), Tołściak

Bronisław: Zabrane dzieciństwo (15 egz. - dar autora), Szwaja Monika: Nie dla mięczaków (2 egz. - dar wydawcy), Architektura i urbanistyka współczesnego przemysłu pod red. Niny Juzwy (3 egz. - dar wydawcy), Ostańce próśb pod red. Małgorzaty Meller i Waldemara Elwarta (21 egz. - dar wydawcy), Szafraniec Krystyna: Młodzi 2011 (5 egz. - dar wydawcy), Płudowski Waldemar: Mistrzynie burz (18 egz. - dar autora) oraz plakat: Nagrody za upowszechnianie czytelnictwa Polskiej Sekcji IBBY 2010 (18 egz.).

Z okazji Tygodnia Bibliotek Biblioteka Śląska wraz z ZO SBP w Katowicach zakupiła i przekazała bibliotekom 170 egz. okolicznościowych plakatów.

Ponadto z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich podarowano książki Gminnej Bibliotece Publicznej w Ślemieniu, w powiecie żywieckim.

6.3. Dotacja Biblioteki Narodowej „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek”; procent książek zakupionych w ramach tej dotacji przekazywany na filie biblioteczne

W ramach dotacji Biblioteki Narodowej 166 (spośród 169) bibliotek naszego województwa zakupiło 79 347 woluminów książek oraz 729 jedn. inw. zbiorów nieelektronicznych na łączną kwotę 1 788 650 zł. Trzy biblioteki - w Imielinie, Mykanowie i we Włodowicach - kolejny rok nie skorzystały z tej dotacji, ponieważ nie są instytucjami kultury. Jak wynika z danych statystycznych 26 bibliotek publicznych otrzymujących dotację (w tym Biblioteka Śląska) nie posiada filii, a więc 100% nabytych tą drogą nowości wzbogaciło zbiory central. Jedną z bibliotek (MBP Katowice) nie gromadzi zbiorów w bibliotece centralnej. Jedenaście bibliotek (7,8%) spośród 139 pozostawia zakupione w ramach dotacji książki w zbiorach biblioteki centralnej. Natomiast 48 bibliotek (ok. 35%) przekazuje swym filiom zbyt mało książek nabytych w ramach omawianej dotacji. Powodem jest m.in.: brak miejsca na nowe zbiory w placówkach filialnych, przedłużający się ich remont, niepewność dalszego ich funkcjonowania. W przyszłości, te biblioteki które dotychczas tego nie robiły, powinny bardziej sprawiedliwie dzielić zakupione w ramach dotacji książki tak aby, również użytkownicy placówek filialnych mieli lepszy dostęp do nowych zbiorów, gdyż systematyczny dopływ nowości warunkuje utrzymanie dobrego poziomu czytelnictwa.

6.4. Prenumerata czasopism, w tym czasopism bibliotekarskich; czasopisma otrzymywane nieodpłatnie

W 2011 roku w bibliotekach publicznych woj. śląskiego prenumerowano ogółem 8 597 tytułów czasopism (wg Wybranych danych statystycznych) o wartości 1 303 262 zł, tj. o 1 193 tytułów mniej niż w roku 2010. Według sprawozdania K-03 liczba tytułów czasopism bieżących wynosi 15 808; jest to suma wpływów tytułów czasopism ogółem w ciągu roku, razem z prenumeratą i darów.

Szesnaście bibliotek, tj. 9,5% (MGBP Czerwionka-Leszczyny, GBP Gierałtowice, GBP Gilowice, GBP Istebna, GBP Koszarawa, MGBP Kuźnia Raciborska, GBP Lyski, GBP Łękawica, GBP Miedźno, GBP Olsztyn, MGBP Pilica, GBP Radziechowy-Wieprz, GBP Rędziny, GBP Starcza, GBP Ślemień, GBP Wręczyca Wielka) w ogóle nie prowadziło prenumeraty ze względu na brak środków finansowych na ten cel oraz skromne warunki lokalowe niektórych placówek bibliotecznych. Wymienione przyczyny spowodowały, że zarówno liczba, jak i różnorodność ofert prasowych nie zaspokajała w pełni potrzeb wszystkich użytkowników. Czytelnicy zgłaszali zapotrzebowanie na periodyki z zakresu fotografii, najnowszych technologii cyfrowych, informatyki, ekonomii, psychologii, pedagogiki, prawa, ogrodnictwa i wystroju wnętrz. Postulowano poszerzenie oferty czasopism w językach obcych dotyczących zarządzania i marketingu.

Prenumerowana prasa obejmowała tytuły z różnych dziedzin wiedzy, kultury i życia społeczno-politycznego. Zamówienia na prenumeratę prasy sporządzane były kwartalnie, co pozwalało szybko reagować na zmieniające się zapotrzebowanie czytelników. Poza prenumeratą biblioteki pozyskiwały również czasopisma w formie darów czytelnicznych. Były to głównie periodyki kobiece, czasopisma poradnikowe przekazywane przez czytelników. Znaczącą liczbę tytułów przekazywały nieodpłatnie urzędy miast i gmin, ponadto biblioteki, szkoły, parafie i stowarzyszenia. Trzecią pod względem wielkości grupą darczyńców byli wydawcy gazet i czasopism.

Wszystkie biblioteki publiczne woj. śląskiego otrzymywały nieodpłatnie z Biblioteki Śląskiej - w powiatach ziemskich za pośrednictwem bibliotek powiatowych - miesięcznik społeczno-kulturalny "Śląsk", którego współwydawcą, wspólnie z Górnos Śląskim Towarzystwem Literackim w Katowicach, jest Biblioteka Śląska. W 2011 roku przekazano łącznie 7.092 egzemplarze tego poczytnego regionalnego pisma.

Jak co roku prenumerowano również periodyki bibliotekarskie, udostępniane głównie w czytelniach bibliotek centralnych. Najpopularniejszymi tytułami w kolejności występowania były: Poradnik Bibliotekarza, Bibliotekarz, Biblioteka w Szkole, Nowe Książki i Przegląd Biblioteczny.

Wyłącznie czasopisma bibliotekarskie (Poradnik Bibliotekarza, Biblioteka w Szkole, Magazyn Literacki Książki) prenumerowało sześć bibliotek: MBP w Sławkowie, MGBP w Koniecpolu, MGBP w Żarkach, GBP w Gaszowicach, GBP w Krusznicy i GBP w Lelowie; w 2010 roku takich bibliotek było cztery.